

Le cruel Gallas: кампанія імперських військ в Бургундії у 1636 році, І

adept_egidos
adept_egidos

<https://adept-egidos.livejournal.com/>
2019-08-25 20:38:00

Сучасна історіографія називає рік 1636, роком Корбі (*Year of Corbie*). Така назва невипадкова і пов'язана із фортецею на р. Сомма у Пікардії - Корбі, яка у цьому році була взята іспанцями, а потім відбита французами. Події 1636 року були досить драматичними для Франції, яка лише рік тому офіційно оголосила війну Іспанії і розпочала військові дії проти Священної Римської імперії на Рейні. За подіями Тридцятилітньої війни у 1636 році: битви при Віттштоку та атаки кардинала-інфANTA Фернандо (*Cardenal Infante don Fernando de Austria*) у північну Францію, губиться кампанія імператорського генерал-лейтенанта Маттіаса Галласа (Matthias Gallas, італійською Matteo Gallasso, 1588 – 1647pp.) у французьку Бургундію. Спробуємо розібратись із цими білими плямами у історії Тридцятилітньої війни.

Диспозиція військ противників на Рейнському театрі військових дій. Дії взимку-навесні 1636р.

Фіналом кампанії імператорського генерал-лейтенанта Маттіаса Галласа 1635 року у Ельзасі та Лотарингії було захоплення Саверна (*Saverne*) 26 грудня 1635р. В умовах відсутності їжі та кормів для солдат у зимову пору року, Галлас залишив гарнізон у Саверні, а сам, з ядром Рейнської армії імперії, відійшов у Друзенхайм (*Drusenheim*) на березі р. Рейн. На цей момент імператорська армія нараховувала 24 тис солдат (с. 336, 1). Таким розміщенням своїх військ, Галлас у січні 1636р. заблокував міста Кольмар, Бенфельд та Хаг'ено (*Haguenau*), які були в руках об'єднаних сил французів та Бернгарда Саксен–Веймара (*Bernhard von Sachsen-Weimar, 1604-1639*). (с. 566, 2)

Протягом зими у таборі Габсбургів панували суперечки між Фердинандом та курфюрстом Максиміліаном Баварським щодо об'єднаного наступу навесні-влітку 1636 р., а зокрема щодо постачання армій фуражем та провіантам. Загострилася проблема із продовольством, Галлас був позбавлений продовольчої підтримки Фердинанда, імперські міста також відмовлялись годувати армію, що в умовах виснажених за 1635 рік територій Ельзасу та Лотарингії було основою всіх проблем. (с. 94, 4) За цих умов, Галлас був задоволений тим, що відправив на початку 1636 року до електора Саксонії Йоганна-Георга (*Johann Georg I, 1585-1656*) корпус Мельхіора Хацфельда (*Melchior Friedrich Gottfried Graf von Hatzfeld, 1593 – 1658pp.*) в 10 тисяч голодних ротів. (с. 94, 4) Саксонія мала завдання стримувати шведів у північній Німеччині. У березні 1636 року Галлас доповідав у Відні про силу своїх військ, яка, однак, базувалась на оцінках герцога Лотаринзького (у 1636 році герцог Лотаринзький вже не був головнокомандуючим баварської армії): (с. 95, 4)

Матіас Галлас (1584 - 1647) До речі, Галлас народився рівно на 400 років раніше ніж я:))

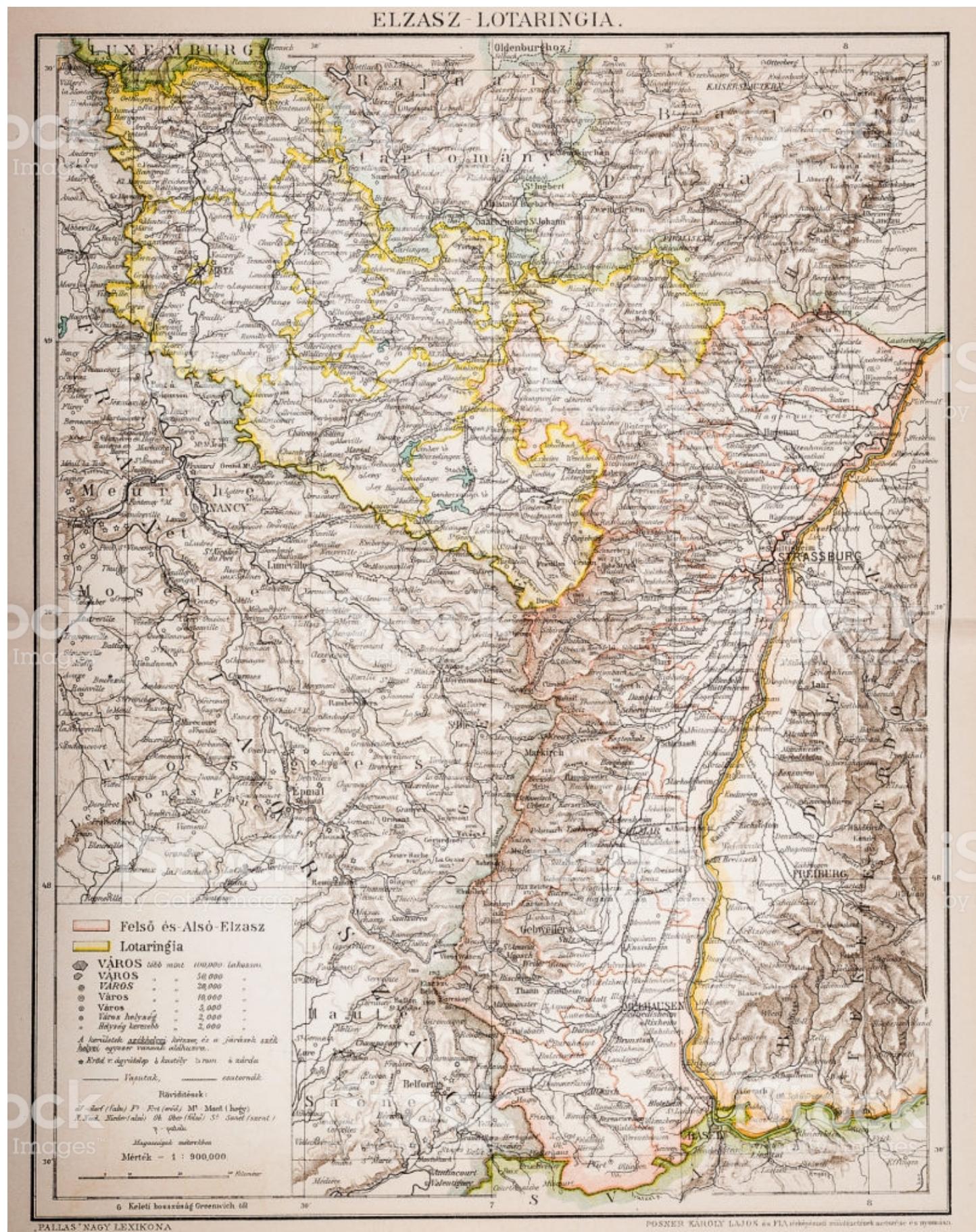
Назва корпусу імператорської армії	Піхота	Кавалерія	Разом
Пікколоміні (Piccolomini)	5000	2500+800 драгунів	7500+800 драгунів
Баварський корпус	9000	6000+1500 драгунів	15000+1500 драгунів
Корпус Каратто (Caretto marchese di Grana) що йде з Везера	3000	6000	9000
Хацфельд (Graf Melchior von Hatfeld) і (Uhlfeld) на шляху до Саксонії	8000	4000	12000
Головна імператорська армія на Рейні Галласа	12000	2500+1000 драгунів	14500+1000 драгунів

В штаб-квартири Галласа в Шпеєрі у березні 1636 року на нараді, яка тривала кілька тижнів, взяли участь баварський посланець Ганс Якоб Старцгаузен, граф Кевенхуллер, як імперський радник, та дон Антоніо де Сарміенто, посланець з Іспанських Нідерландів, що прибув до кінця зустрічі. Кевенхуллеру було доручено обговорити з Галласом скоординовану превентивну наступальну операцію проти Франції, яка буде здійснюватись з кількох напрямків. Оцінюючи ситуацію, імператор не боявся вторгнення французької і шведської армій до імперії, а планував нанести превентивний удар. (с.95, 4). Проте, оперативні цілі спочатку не були встановлені. Конференція в Шпеєрі принесла мало конкретності, оскільки не тільки іспанці, а й баварці не підтримували наступальні дії.

Галлас, звичайно, не був прихильником агресивної наступальної війни, під час якої потрібні швидкі рішення. Він цінував оборону так само, як і його великий вчитель, Валленштайн, і у Шпеєрі він чітко висловив свою позицію, що краще протистояти французам і утримувати їх далеко від імперії, ніж вести ризиковані наступальні операції на периферії імперії. Максиміліан I Баварський також виступав за оборону в першу чергу Баварії (с.96, 4), Іспанці виступали за атаку на Францію, однак розраховували, що атакуватимуть лише імператорські війська, на що отримають фінансову підтримку з іспанської казни. (с. 96, 4)

Остаточні перемовини між сторонами щодо спільної атаки на Францію велись вже пізніше, коли у Брюсселі в травні 1636 року кардинал-інфант не побоювався атаки з півночі від голландців. Десь у цей час було прийнято рішення кардинала-інфANTA про необхідність спільногo нападу на Францію. Але, зважаючи на можливу активізацію голландців на півночі Іспанських Нідерландів та шведів з Померанії, мова не могла йтися про довготривалу операцію, скоріше на імпровізований випад. (с.96, 4) Часто історики згадують, що це іспанці підкупили Галласа для його походу у французьку Бургундію, подарувавши йому герцогство у Неаполітанському королівстві, але не варто забувати,

що подарунок було зроблено раніше, 22 серпня 1635 року, до моменту переговорів та планування спільної операції. І найголовніше, Галлас не мав безпосередньо повноважень планувати такі стратегічні операції без згоди Відня, і сам був проти подібних операцій.

Союзник імператора (з 1636 року на імператорській службі), вигнаний зі свого герцогства французами у 1634 році, герцог Лотарингії Карл (*Karl IV Herzog von Lothringen, 1604-1675pp*)

відвоював частину свого герцогства у 1635 році. Після закінчення цієї кампанії він відійшов зі свого герцогства і розмістив війська вздовж річки Мозель в кількості близько 20 тисяч солдат (c. 336, 1) на території графства Саарбрюккен (c. 232, 5).

Ще один корпус імператорського генерала Іеронімуса Коллоредо (*Hieronymus Reichsgraf von Colloredo-Waldsee, 1582-1638, (Примітка 1)*) розміщувався протягом зими 1635-1636 рр. на кордонах Франш-Конте, в єпископствах Базель і Сундгау. (c. 24, 3) Війська Коллоредо покинули квартири у лютому 1636р, але до кінця березня групи вершників продовжували грабувати околиці Порт-де-Бургун (c. 25, 3). На той момент такі міста у Франш-Конте як Люр, Монбельяр і Поррентруй залишались у руках французів.

27 жовтня 1635 року між кардиналом Ришельє та герцогом Бернгардом Саксен-Веймарським було укладено Сен-Жерменський (*Saint-Germain-en-Laye*) договір за яким герцог повинен набрати і утримувати армію з 3 12 000 піхотинців та 6 тисяч кавалеристів та необхідну кількість гармат. За договором Бернгард повністю переходив на французьку службу, а взамін отримував 4 мільйони ліврів на утримання армії. Особисто Бернгарду було обіцяно 200 тисяч ліврів, а також деякі землі у Ельзасі та Хагено, які ще треба було завоювати. До 10 січня 1636 року Бернгарду мали бути сплачені початкові кошти, а він мав надати до цієї дати необхідну кількість військ. Оскільки коштів протягом зими 1635/1636 не надійшло, то Бернгард виїхав у Париж 8 березня 1636 року з'ясовувати суть затримки. 25 травня Бернгард залишив Париж, щоб приєднатися до своєї армії. Він не отримав всього, чого він бажав, чотири мільйони скоротилися до двох з половиною мільйонів; крім того, пенсія самого Бернгарда знізилась розмірі і складала сто п'ятдесят тисяч ліврів, але додатковим пунктом Франція гарантувала вносити викуп за його офіцерів, які потраплять у полон (c. 338 1). (Примітка 2)

Антигабсбурзькі сили, що наприкінці 1635 року заблокували Галласа біля Дьєза (*Dieuze*) та фортець Муаянвік (*Moueyvic*) та Марсаль (*Marsal*), для зимових квартир оселилися в наступних місцях: Кардинал Ла Валетт (*cardinal Louis de Nogaret de La Valette d'Épernon, 1593-1639рр*) та маршал де Ла Форс (*Jacques-Nompar de Caumont, duc de La Force, 1558-1652, Примітка 3*) залишились там же у Лотарингії, неподалік Нансі, а герцог Бернгард Саксен Веймарський відійшов зі частиною армії до Меца (*Metz*) (c. 337, 1), ймовірно, спостерігати за діями Карла Лотаринського на р. Саар.

У січні кардинал Ла Валетт запланував операцію по забезпеченням продовольством обложених імперськими військами міст Кольмар і Хаг'ено. Маючи 5 тис солдат (у тому числі веймарські полки) зібраних у Тулі (*Toul*), він підійшов до Епіналя (*Epinay*) і звідси дістався Кольмара без сутичок з імперськими військами. 22 січня 1636р. він привіз із собою 600 возів зерна заблокованому місту. Після цього він вирушив до Бенфельда (*Benfeld*), щоб зробити спробу допомогти продовольством та коштами цьому місту та Хаг'ено (*Naguenau*). Під час цієї успішної експедиції він додатково захопив місто Гемар (*Guémar*). Виконавши вдалі зимові поставки у заблоковані імперцями міста Кольмар і Хаг'ено, кардинал відійшов на початку лютого до Епіналя. (c.566, 2) (Примітка 4).

В цей же час, через графство Франш-Конте проходив з військами імперський генерал Коллоредо. Його корпус зимував у єпископстві Базеля і йшов через Франш-Конте у Лотарингію на з'єднання з герцогом Лотаринським. Коли маршал Ла Форс отримав повідомлення, що Коллоредо прибув до Сен-Дье-де-Вож (*Saint-Dié-des-Vosges*), 13 березня він надіслав полковника Гассіона (*Jean de Gassion, 1609-1647рр.*, бравий кавалерист, хоробрый. Найкраще заявив про себе у битві при Рокруа 1643р.) в авангард з 600 кавалеристами, щоб встановити місцеві заходження імперців. Сам Ла Форс прослідував із 2000 мушкетерів і 15 кавалерійськими ротами позаду. 18 березня 1636 р. імператорські війська були перехоплені Ла Форсом на марші між містами Раон (*Raon-l'Étape*) і Баккара (*Baccarat*), розбиті і втратили 600 вбитими і 600 полоненими. Колоредо, який також втратив свій багаж і свої штандарти, був захоплений у полон і відправлений у замок Вінкнес. (c. 567, 2)

Дії сторін наприкінці весни-влітку 1636 року..

Після прибууття Бернгарда з Парижа, він зустрівся із Ла Валеттом неподалік Туля. На спільній нараді було розроблено план по взяттю Саверна. Згідно плану вирішено, що кардинал виrushить прямо на Хаг'ено, через

Епіналь і Сент-Марі-о-Мін (*Sainte-Marie-aux-Mines*). Бернгард повинен був зібрати всі свої війська у Везелізі (*Vézelise*), щоб обійти імперців і маскувати план кардинала; він повинен пройти шлях через Бламон, Фальсбур (*Phalsbourg*) і підійти під Хаґено. Рухаючись у відповідності до наміченого плану, 7 червня кардинал прибув у Сент-Марі-о-Мін, 8 червня досяг Хаґено. 14 червня Ла Валетт приєднався до Бернгарда, який у цей час облягав Саверн (комендантом гарнізону Саверна був імперський полковник *Mulheim*) з армією в 7500 солдат. (с. 568, 2) Саверн був позбавлений води; був відсутній провіант, боєприпаси закінчувались. Після того, як було зроблено пролом в укріпленнях після місяця облоги - місто капітулювало (с. 344, 1). Полковник Мюльхайм, який командував гарнізоном і відважно захищався, отримав вихід на почесних умовах. 15 липня до Саверна увійшли французькі війська. Успіхи французів були і у графстві Франш-Конте: французький гарнізон у Монбеллярі (*Montbeliard* – у графстві Франш-Конте), очолюваний комендантом Зульцом (*Sulz*) захопив Бельфор (*Belfort*) і 25 червня Делль (*Delle*), неподалік Бельфора.

Бернгард після взяття Саверна зрозумів, що французи вважають його лише найманцем, адже взявши всю важкість облоги на себе, він повинен був поставити свій підпис акта капітуляції тільки після кардинала Ла Валетта; і коли він попросив, щоб місто було віддано йому, тому що належало до обіцянного йому маркграфства Ельзас, йому було відмовлено, адже це була резиденція єпископа Страсбурзького. Франція насправді хотіла зробити Саверн своїм опорним пунктом у Ельзасі. (с. 344, 1)

Галлас у цей час продовжував перебувати в укріпленному таборі у Друзенгаймі на лівому березі Рейну. Протягом всього часу імперський генерал розсилає легку кавалерію в рейди і сутички з противником. Він займав також Штолльгофен (*Stollhofen*) на правому березі, а для швидкого відступу на правий беріг був побудований понтонний міст. Галлас в цей час не вважав себе достатньо сильним, щоб спробувати допомогти Саверну. Окрім ослабленої нестачею продовольства армії, він мав інші проблеми. Вісім тисяч кавалеристів із Польщі, які після підписання останньою миру зі Швецією у Штумсдорфі (12.09.1635р.), стали її непотрібними, прибули на підсилення імператорської армії. Не дотримуючись дисципліни, вони незабаром стали чинити заворушення. Поляки скаржилися на відсутність оплати. Вони погрожували вбити полковників, які хотіли їх заспокоїти і мало не вбили генерала від артилерії Франца фон Мерсі (*Franz Freiherr von Mercy, 1597-1645р.* (Примітка 5)). Лише деякі з них погодилися залишитися; більшість хотіли повернутися до Польщі. Вони захопили місце Гермерсхайм (*Germersheim*), недалеко від Шпеєра (*Speyer*), і зробили тут свою базу, з якої грабували довколишню територію. Нарешті фон Мерсі і генерал фон Гоц повернули їх до Рейну, звідки вони були відправлені до Польщі, лише 200 кавалеристів залишилось у армії Галласа. (с. 345, 1)

Вербовка поляків чи то пак козаків відбувалась протягом 1635 року. Ініціатором вербовки поляків виступав імперський посол при Варшавському дворі – Арнольдіні. У серпні 1635 року перші загони поляків чи козаків з 1500 шабель прибули із Львова і Любліна до Бітума (*Bytum*, сучасний Битом - *Bytom*) і Бріги (*Briga*, ймовірно сучасний Бжег -*Brzeg*) у Сілезії (с. 31, 11).

Я не можу беззастережно, так же як і пан Гаєцький (*Baran A., Gajecky G. The cossacks in the thirty years war.*), називати найманців із Речі Посполитої козаками-українцями, тому, буде зустрічатись і поляки і козаки. Але, стверджувати, що то були козаки є немало причини, серед яких:

- безпосереднім надавачем найманців імперським емісарам був воєвода Руський (*Palatinus Russiae*) та воєвода Krakівський Станіслав Любомирський. Тут можна вважати, що воєвода Руський мав потенційну можливість наймати воєнізовані контингенти і з території України.
- збір військ перед відправкою закордон відбувався у двох місцях Львові та Любліні. Знову ж, існує потенційна можливість потрапляння українців у вказані загони.
- Павло Носковський - очільник корпусу родом був зі Стрия, Львівської області. Повністю не підтверджує, але й не заперечує його українського коріння. Націй на той момент ще не існувало в сучасному розумінні, тому територіальне походження ні про що не говорить.
- чимало прізвищ отаманів козацьких ескадронів схожі на українські, але вони схожі й на польські.:)

Знову ж постає питання. Чи були там саме українці? Зважаючи, що іноземні літописи не можуть називати українців українцями, а лише поляками за територією польської влади або козаками, словом, яке позначає не національність, а є поняттям військовим і позначає легку кавалерію. Можливо, необхідно досліджувати тодішнє листування і шукати там згадки про віросповідання відмінне від католицького?

Продовжу. Командувачем всього корпусу був Павло Носковський (*Paul Noskowsky*) із Самбора (с. 32- 33, 11). У Бжегу на початку жовтня відбувся перший офіційний підрахунок, який показав 4007 козаків, але протягом трьох тижнів приєдналося ще 2000 (с. 34, 11) У Бжегу було проведено перепис польського корпусу і організовано у 27 ескадронів. Ескадронами командували: Червоним і Чорним ескадроном командував сам Носковський, далі йшли *Zaremba, Czeklinsky, Wegel, Gotkowsky, Sieracky, Kempinsky, Makowiecky, Czarnecky, Sulinsky, Moshcherowsky, Strzatkowsky, Zakrzewsky, Jedlecky, Hryva, Dembinsky, Prakowsky, Khrystolinsky, Waskiewycz, Kuratkowsky, Wojnarowsky, Bilytsky, Rodacky, Feketi, Brogniewsky, and Zagorsky.* (с. 34, 11)

Козаків було вирішено надіслати на Рейнський театр військових дій. Корпус поляків-козаків пройшов до Рейну через Богемію, Верхній Фальц, Нюрнберг і досяг Вормса у листопаді 1635 року. Після прибуття, корпус був закріплений під командуванням герцога Карла Лотаринзького (Примітка 6), який базувався на Мозелі. (с. 39, 11). Спочатку поблизу Тіонвілля, а потім поблизу Меца, козацький корпус разом із кроатами Ізолані робив набіги на зимові квартири військ герцога Бернара Саксен-Веймарського. Легкі козацько-кроатські кавалерійські підрозділи робили набіги досить глибоко в тил герцога Бернгарда, зайшовши одного разу під Понт-а-Муссон (*Pont-à-Mousson*), неподалік від Нансі і хитростю виманили гарнізон за межі міста, який потім був розбитий (с. 41, 11). Калярні набіги козацької кавалерії разом із кроатами знищували продовольчі магазини, склади боєприпасів, лякали населення і дезорганізовували ворожі війська.

Деякі із козацько-польських ескадронів були розбиті маршалом Ла Форсом під сумнозвісним містом Баккара (18 березня 1636 року, *Vassarat i Raon-l'Étape*), коли супроводжували війська Коллоредо у Лотарингію. (с. 41, 11) Відомо, що козацькі підрозділи були у військах Оттавіо Пікколоміні та Йоганна Верта під час наступу в Шампань у 1636 році. Більш того, граф Пікколоміні сформував із однієї роти козаків-поляків особисту гвардію (с. 103, 10). Проте, з Пікколоміні були підрозділи козаків-поляків, які прийшли раніше у 1632-33 роках, ще за часів Валленштайна. (сс. 41, 42, 11)

Козацько-польська кавалерія набрана у 1635 році, розміщувалась поряд з імператорськими військами Галласа. Цей корпус вже півроку не отримував платні і почав бунтувати. Посланці імператора і Галласа до козаків – поляків прибули без грошей і були випроваджені ні з чим. Загальна козацька рада вирішила розірвати договір з імператором. Козаки-поляки перейшли Рейн і створили собі табір неподалік Вормса (дивіться по тексту основної статті), звідки тероризували довколишню місцевість. Тільки листи Георга Оссолінського, польського посла у Відні змогли переконати козаків-поляків розпочати переговори. До козацького корпусу прибув генерал Франц фон Мерсі із довгоочікуваною платнею. Контракт було поновлено 21 липня 1636 року. За умовами контракту на службі залишалось 3000 козаків-поляків, а їхня служба не повинна була проходити у Люксембурзі. (с. 43, 11) 1400 козаків, поранених і тих, що не бажали продовжувати службу, повертались додому. Корпус легкої козацької кавалерії переходив під безпосереднє керівництво фельдмаршала Йоганна фон Гоца (*Johann von Götz 1599-1645, з 1636 року на баварській службі*) (с. 44, 11) Армія Гоца воювали проти ландграфа Вільгельма у Гессені. В кінці липня був окупований Варбург і Падеборн. 19 вересня був взятий Зост (*Soest*) (с. 44, 11). До слова, у армії Гоца у той же час у Вестфалії служив знаний письменник, 22-х річний Ганс Якоб Крістофель фон Гріммельзгаузен. З закінченням гессенської кампанії в листопаді 1636 року, закінчилась і служба козацького корпусу. Кожен ескадрон відходив додому окремо. Козаки відходили через Чехію, Саксонію та Лужицю і зустрічались у Сілезії, де очікували остаточної оплати. Грабежі та розбої мирного населення спричинені козаками, змусили імперську владу використати армію на очищення земель від таких контингентів. Генерал Мансфельд розбив козацький корпус у Сілезії і змусив залишки відійти в

терени Речі Посполитої. (с. 45, 11)

Безпосередньо у кампанії Галласа в Бургундії брало участь дві роти поляків-козаків під командуванням полковників *Czarnecki i Lipnicki*. Можливо, перший з полковників був тим самим *Czarnecki*, який прибув у 1635-му?

Окрім проблем із польськими кавалеристами, на початку літа 1636 року проти Габсбургів виступив ландграф Гессен-Касселя Вільгельм (*Wilhelm V. von Hessen-Kassel*). Він зібрав армію і, об'єднавшись із шведськими силами, очолюваними Александром Леслі (*Alexander Leslie*), звільнив від облоги імператорською армією Гійома де Ламбуя (*Guillaume de Lamboy, 1590-1659pp*) місто Ганау (*Hanau*, гарнізоном якого командував генерал Рамсей - *Ramsay*). 6 червня архієпископи-електори Кельна та Майнца, відчуваючи небезпеку від гессенсько-шведських військ звернулись до Галласа за військовою підтримкою. (с. 97, 4) Галлас відіслав баварський корпус Йоганна фон Гоца (*Johann von Götzen 1599-1645*) до Вестфалії проти ландграфа Вільгельма Гессен-Кассельського. Але останній, спустошивши область Дармштадту повернувся до Вестфалії. Готц провів каральну акцію на Гессен, в той же час Вільгельм відступив з Гессена до Гааги.

23 липня об'єднана франко-веймарська армія в складі 14-15 тисяч солдат та 5 гармат вийшла з Саверна і підійшла до Брюмату (*Brumath*). Імперські війська у цей час перебували на відстані 20 кілометрів у тabori в

Друзенгаймі (Drusenheim). Ймовірно, французи планували змусити імперців відійти за Рейн, але вороги залишились нерухомими.

Король Угорщини Фердинанд (майбутній імператор Фердинанд III) виїхав до армії 14 травня 1636 р. 29 травня він був у Мюнхені, а 3 червня прибув до Аугсбурга, де його прийняли з великими почестями. Звідти Галлас супроводжував його до Донауверта, де вони узгоджували з великим магістром Тевтонського ордена Штадіоном (*Johann Kaspar von Stadion, 1567 - 1641pp*) план операції, щодо співпраці імператорських та іспанських військ. Було вирішено, що кардинал-інфант вторгнеться у Францію з півночі, в той час як Галлас атакуватиме зі сходу. Затримавшись на місяць у Донауверті, король прибув на береги Рейну, оглянув імператорську армію в Друзенгаймі (23 липня) та перевіз штаб до Штолльгофена (*Stollhofen*) 16 серпня, а звідти до Брайзаха (*Brisach*) (с. 346, 1). Саме у Брайзаху Фердинанд опублікував 18 вересня 1636 р. маніфест проти короля Франції. Він дорікав Людовіку XIII в тому, що той домовляється зі Швецією в той самий момент, коли вів переговори з імператором у Ратисбоні про вигнання герцога Лотарингії з його земель, дорікав за підтримку німецьких князів проти імператора і підрив католицької релігії. Фердинанд у маніфесті попереджував мешканців Лотарингії та Бургундії, що вони будуть максимально захищені від будь-якого насильства, якщо будуть підтримувати імперську армію; але, якщо вони відмовляться - відношення до них буде як до ворогів. Король Угорщини, вирушив на з'їзд виборців імперії у Регенсбург, залишивши командування експедицію Галласу. (с.346, 1).

Для запланованої операції з атаки Французької Бургундії найбільш стратегічно важливим маршрутом для імператорських військ був шлях через графство Франш-Конте. На початку літа імператорськими посланцями велись перемовини з місцевими станами про майбутню співпрацю, що спочатку були невдалими, однак, із вторгненням Конде у графство у кінці травня 1636р., ситуація докорінно змінилась.

Після французького вторгнення у червні, Галлас відправив два полки піхоти полковників Бека та Грані (*Becq, Grana*) з 3 тис солдат очолюваних підполковниками Морою і Парадісом (*Mora i Paradise*), які увійшли у Франш-Конте 6 червня. 20 червня ці війська були у Кенже (*Quingey*).

Театр військових дій у Франш-Конте і дії сторін.

Графство Франш-Конте (*Franche Comté de Bourgogne*) було частиною Бургундського герцогства у часи Карла Сміливого. Уся Бургундія була захоплена королем Франції Людовиком XI у 1492 р. Його син Карл VIII розділив Бургундію і віддав частину, утворену графством Франш-Конте Філіпу Австрійському, онуку та спадкоємцю Карла Сміливого. Саме герцогство Бургундське без графства Франш-Конте залишилось в руках французького короля. Коли син Філіпа, імператор Карл V, успадкував іспанський трон у 1516 році, Франш-Конте перейшло до Габсбургів і залишилось у іспанської гілки після переділу земель у 1558 році, з формальним входженням до Священної Римської імперії. (с. 25, 3)

Графство Франш-Конте, що до цього часу залишалось нейтральним, дедалі більше ставало театром військових дій зі сторони антигабсбурзьких сил. 28 лютого 1636 війська маршала Ла Форса підійшли під Жонвель (*Jonvelle*) і розтеклися грабувати околиці. Протягом зими 1635-36 років уряд Франш-Конте мав відомості про плановану Ришельє атаку на графство навесні-влітку. Було відомо, що французька армія, яку поведе губернатор Бургундії принц Конде (*Henri II de Bourbon-Condé*, Примітка 7) концентрується вздовж кордону. Метою атаки на графство Франш-Конте було відвернути сили Імперії та запобігти втраті Пікардії та інших провінцій Франції. (с. 25, 3)

Так, з 1632 по 1636 р. графство Франш-Конте намагалось зберегти цілісність своєї території та не допустити повернення французьких та імперських сил, які вели військові дії у Ельзасі та Лотарингії. Небезпека могла прийти звідусіль, від навали французів чи веймарців, особливо після оголошення війни 19 травня 1635 року; від імперців, які не робили різниці між союзними провінціями та ворожими землями. Зрештою, французька загроза виправдалася, але графство також повинно було уникнути повернення та перебування імперців. (с. 27, 3) Маючи слабкі війська, уряд графства не міг перешкодити військам пройти територією.

4 травня війська Бернгарда Саксен-Веймара зайніяли позицію навколо Дарне (Darney на кордоні із Франш-Конте), його війська почали грабувати прикордонні села. На кордоні із Франш-Конте між Лангром і Діжоном концентрувались французькі сили, які сягали 25 тис піхоти, 6 тис кавалерії і великої кількості гармат. (с. 26, 3) Зважаючи на загрозу, яка наростала над графством, уряд Франш-Конте надіслав прохання про допомогу до швейцарців (з якими ще у 16 столітті була підписана угода про військову співпрацю), губернатора Іспанських Нідерландів кардинала-інфанті Фернандо (*Cardenal Infante don Fernando de Austria*), іспанським послам, та імперському генерал-лейтенанту Галласу. Останній запропонував ввести в графство два полки, які були розміщені неподалік Делемона (*Delémont*), але уряд графства, боячись спровокувати таким чином військове вторгнення французів, відмовився. Вже пізніше у кінці червня два імперських полки увійдуть в графство.

Графство Франш-Конте, будучи в небезпеці, навесні розпочало збирати власну армію на чолі якої став маркіз де Конфлан (*marquis de Conflans*).

З тих пір, коли Франція володіла Ельзасом, герцог Лотарингії з армією був відокремлений від Німеччини; але він все ще міг знайти притулок на півдні, в Франш-Конте. Рішельє вирішив взяти під контроль це місце прихистку всіх ворогів Франції, зайнявши Франш-Конте. Маніфест, опублікований королем Франції 7 травня 1636 року стверджував, що король не думає про завоювання цієї провінції, він тільки хоче, щоб жителі усвідомлювали, що вони не повинні підтримувати ворогів короля (натякаючи на надання графством притулку опальному Гастону Орлеанському у 1631 році).

27 травня 1636 року принц де Конде увійшов до Франш-Конте з великою армією (Примітка 8) і взяв у облогу столицю графства місто-фортецю Доль (Dole).

Армія Анрі де Бурбона Конде у 1636 році в Бургундії нараховувала 20 тисяч піхоти та 8 тисяч кавалерії. В тому числі серед піхоти старі полки *Picardie i Navarre*, а серед кавалерії угорські полки Ранцау і Ля Мейре (*Rantzau i La Meilleraye*), шведський полк Гассіона (*Gassion*) і французькі полки *Rostignac, la Motte i Batilly*.

Маршал де Ла Форс у цей час перебував у Лотарингії (с 128, 9).

Доль був добре укріпленим і буржуазія, заохочена архієпископом Безансону і парламентом, захищала себе з великою мужністю. Конде, незважаючи на чисельну перевагу і вогонь тридцяти гармат, не міг захопити його. Бомби, використання яких тільки що було введено у Франції, викликали великий жах у мешканців і гарнізону. Місто було укріплене за останніми тенденціями того часу. І подібна фортифікація вимагала від французів використовувати відповідні методи: мінні галереї, поєднані з бомбардуванням і атаками на місто. Одна з найпотужніших атак 14 червня 1636р. була відбита захисниками. Постійні вилазки гарнізону коштували французам значних втрат. Доль відмовлявся капітулювати.

Далі буде...

МЕТКИ: [1636](#), [Бернгард](#), [Бургундія](#), [Галлас](#), [Доль](#), [Конде](#), [Ла Валетт](#), [кампанія](#)

1 комментарий

[lilibay](#)

[25 августа 2019, 21:47:50](#)

[ВИБРАТЬ](#) [СВЕРНУТЬ](#)

//Вісім тисяч кавалеристів із Польщі// - Козаки?

Le cruel Gallas: кампанія імперських військ в Бургундії у 1636 році, II

adept_egidos
adept_egidos

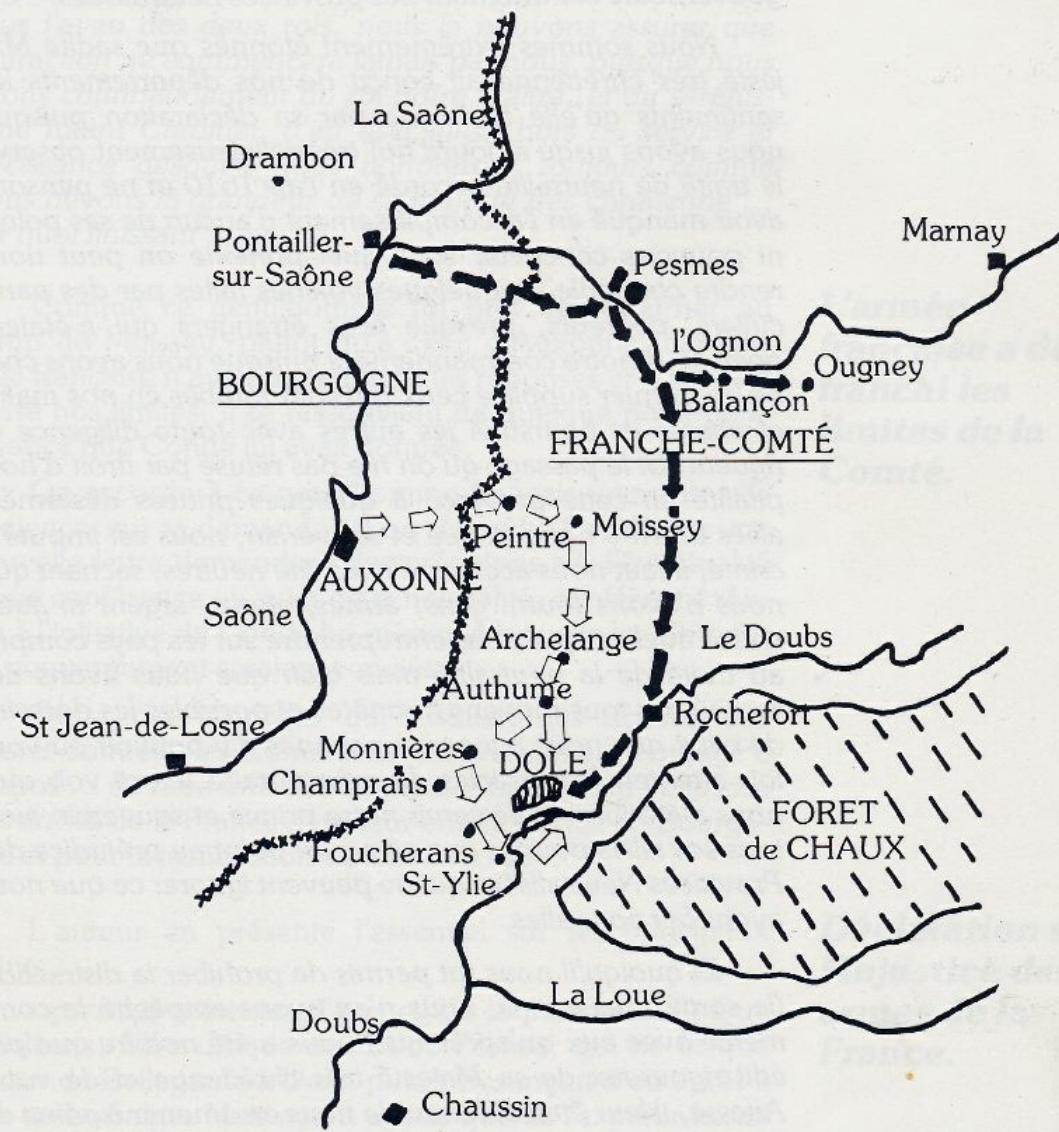
<https://adept-egidos.livejournal.com/25164.html>
2019-08-25 20:51:00

Продовження [попереднього допису](https://adept-egidos.livejournal.com/25164.html) (<https://adept-egidos.livejournal.com/25164.html>)

Підхід в Бургундію імператорських та французьких військ

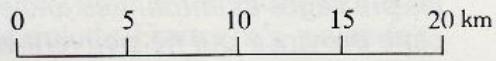
Наприкінці червня у Франш-Конте прибули два імперські піхотні полки. Окрім цього, Франц Мерсі, який перейшов на службу баварському курфюрсту у 1636р., вирушив від р. Саари в Бургундію. Корпусом Мерсі із 1200 кавалеристів кроатів та поляків, командував також генерал кроатів Форгач (Forgach). На початку липня цей корпус пройшов вздовж річки Оньон (*Ognon*) та розмістився між Кромарі (*Cromary*) та Воре (*Voray*).

Depuis la Bourgogne, invasion de la Comté et encerclement de Dole par les troupes françaises, les 26, 27 et 28 mai 1636.

⇨⇨⇨ : itinéraire suivi par les troupes de Condé.

→→→ : itinéraire des troupes de La Meilleraye.

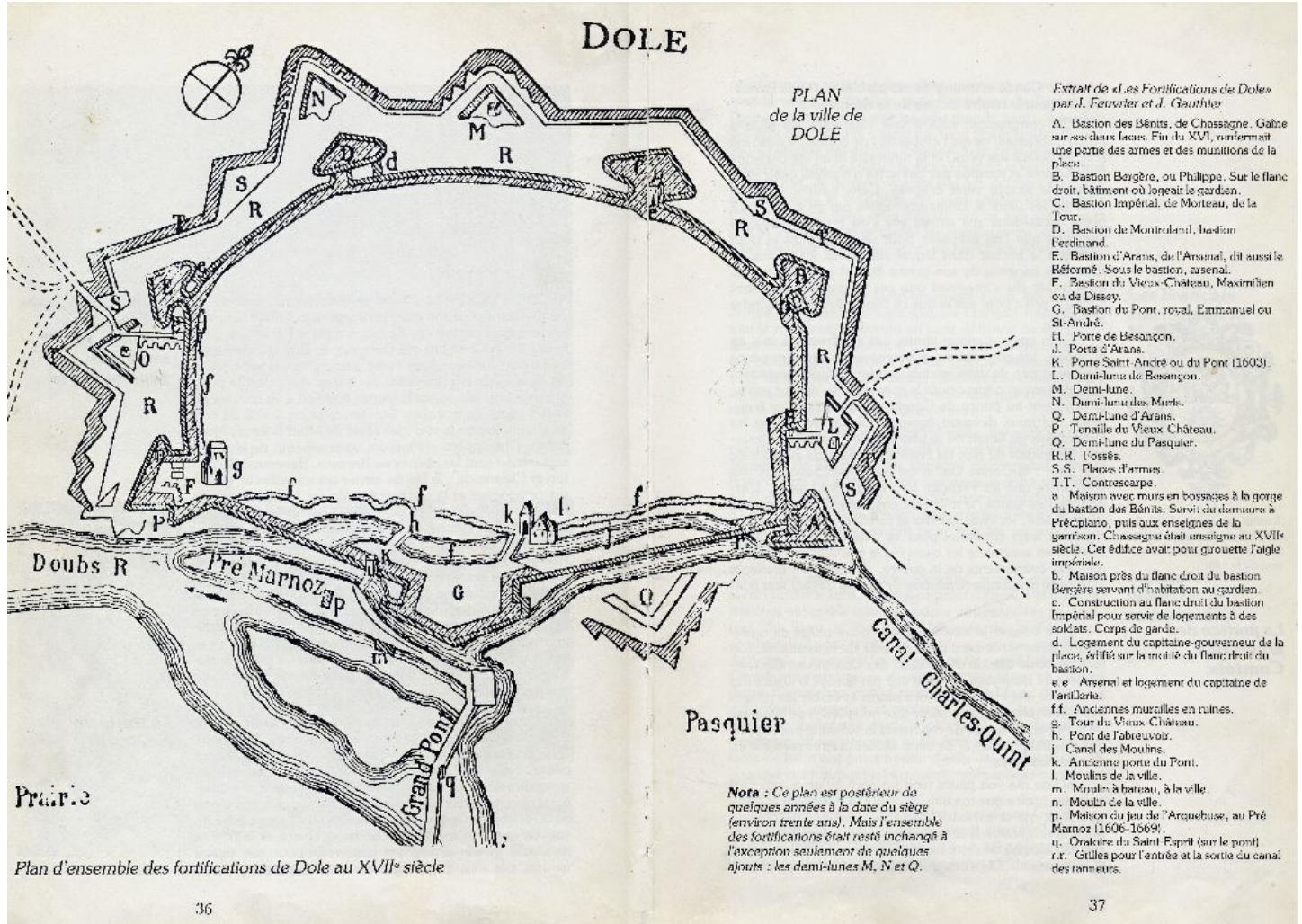

Підхід Конде у Франш-Конте

7 липня вся армія Франш-Конте і прибулі імперські полки зібрались на берегах річки Ду (*le Doubs*) у Безансоні. Протягом липня тривали незначні сутички, під час однієї з яких кроати відбили у французів селище Пем (*Pesmes*) 17 липня. 24 липня армія Франш-Конте підійшла у Гре (*Gray*), переправилась через Сону у французьку Бургундію і захопила 28 липня селище Понтайє (*Pontailler*). У цей же час на валах Доля тривали облогові роботи, встановлювались нові батареї, проводилося бомбардування. Незважаючи на всі спроби французів захопити Доль, місто трималось.

Облога тривала вже два місяці, коли, на прохання губернатора Іспанських Нідерландів кардинала-інфанті Фернандо, герцог Лотаринзький вирушив із своєю кавалерією на допомогу місту. 9 серпня герцог Лотаринзький прибув у Франш-Конте і базувався у Жуссе (*Jussey*). Його маршрут пролягав з Льєжа через Сен-Міель (*Saint-Mihiel*) та Нефшато (*Neufchateau*) (c. 31, 3). До його армії приєдналось дві тисячі іспанських військ. Йдучи до Доля вздовж р. Сони (*Saone*), до герцога Лотаринзького приєдналися імператорські підрозділи генерала Ламбуа (*Guillaume de Lamboy, 1590-1659pp.*) з 2 тис кавалерії (c. 98, 4), та деякі місцеві загони. (c. 345, 1) Ламбуа вів авангард основної імператорської армії. Раніше 5 серпня він прибув у село Жі (*Gy*), пройшовши весь Ельзас. 11 серпня він з'єднався із армією Франш-Конте і герцогом Лотаринзьким в Гре (*Gray*). Об'єднані сили нараховували в цей момент 7-8 тис кавалерії і 5-6 тис піхоти.

13 серпня Конде було підірвано три міни під валами Доля, але вони не спричинили достатніх для атаки пошкоджень, тому французькі війська почали покидати обложену столицю Франш-Конте і почала відходи до Оссона (*Auxonne*).

Укріплення Доля.

14 серпня герцог Лотарингії прибув під Доль і наступного дня атакував французів. Конде був змушеній повністю зняти облогу та поспішно відступити, відмовившись від своєї артилерії та більшої частини обозу. На іншому пікардійсько-шампанському театрі військових дій 2 липня 1636 року іспанські

війська під командуванням принца Томазо Савойського-Каріньяна та Йоганна де Верта перетнули північну межу французького королівства і 8 липня зайняли Ла Капель, 25 липня, в свою чергу, був захоплений Ле Кателет. Граф Суассон з 10 000 військ був відправлений, щоб перешкодити іспанським військам перетнути річку Сомму і в Шампань додатково був відправлений 9 тисячний контингент із армії Конде з-під Доля (с.120, 6). 15 серпня капітулювала фортеця Корбі, в цей же день Конде зняв облогу Доля.

15 серпня французькі війська остаточно відійшли від Доля після невдалої 80-ти денної облоги. В свою чергу, буржуазія і дворянство звільненого Доля почало дорікати маркізу Конфлану (*Conflans*), очільнику військ Франш-Конте, за невчасну реакцію на облогу Доля. Оскільки мета збору армії Франш-Конте - звільнення Доля, була досягнута, армія графства почала розходитись. (с. 32, 3)

17 серпня антифранцузькі сили захопили Шоссен (*Chaussin*), а 18 кроатам вдалось взяти Верден-сюр-ле-Ду (*Verdun-sur-le-Doubs*), невелику прикордонну фортецю між французькою Бургундією і іспанським Франш-Конте. Раптом здавалося шлях до Ліона для імператорської армії відкритий. Принаймні, цього боялися в Парижі. Проте, Верден-сюр-ле-Ду залишиться кінцевою точкою імперського проникнення. (с.101, 4)

У середині серпня головна імператорська армія Галласа вирушила із селища Друзенгайм (*Drusenheim*) у Брайзах. Звідти Галлас розпочав марш у Франш-Конте. 28 серпня війська Галласа були у Сен-Іпполіт (*Saint-Hippolyte*). Наступним місцем було Пон-де-Руад (*Pont-de-Roide*), переправі через ріку Ду, де збиралась армія і підтягувався ар'єгард. (с.33, 3) 4 вересня Галлас був у Л'Іль-сюр-ле-Ду (*L'Isle-sur-le-Doubs*) де він пробув до 9 вересня. Далі імперці попрямували на Віллесексель (*Villersexel*) потім на Монжустан-е-Велотт (*Montjustin-et-Velotte*) і Пор-сюр-Сон (*Port-sur-Sâone*) 12 вересня, де з'єднались із кроатами Мерсі та Ламбуа.

Наплив імперських військ Ламбуа, герцога Лотаринзького у Франш-Конте і неможливість Конде взяти Доль, змусили Бернгарда та Ла Валетта з Лотарингії підійти у Франш-Конте. Взявши Саверн (15 липня), вони відкинули імперіалістів на лівому березі Саара; потім, скориставшись відходом герцога Лотарингії для звільнення Доля, вони захопили кілька місць його герцогства, Бламон, Рамбервілле і Реміремонт. Маршрут армій пролягав через Фальсбур (*Phalsbourg*) та Бламон. Будучи у Рамбервілле (*Rambervillers*) Бернгард та Ла Валетт отримали новини, що Конде зняв облогу Доля. (с. 569, 2) Прийшовши у Бургундію, Бернгард та Ла Валетт вибили імперців з Бассінії (*Bassigny*), захопили Жуссе (*Jussey*) і Шамплітт (*Champlitte*). (с.33, 3)

Назва полку	Назва роти, к-ть рот, для кавалерії корнетів	К-ть одиниць, для кавалерії ескадронів, для піхоти	Чисельність
Армія Герцога Бернгарда Саксен-Веймарського станом на 17 липня під Саверном			
Кавалерія			
Roze (Rosen)	12	3	
Hoeim	8	2	
Rhingraff (Rhinegrave)	12	3	
Hoskirkabo Bodebuch	8	2	
Visleben (Witzleben)	8	2	
Dubatell	8	2	
Kalembac (Caldenbach)	8	2	
Berk (Beckermann?)	6	2	
Kavofsky (Kanoffsky)	8		
Bodendorf	8	2	
Plato	6	1	
Fridberg	3	1	
Всього	93	23	
Піхота			
Rintwingt (шотландці)			
Hogendorf (німці)			
Rhingraff (Rhinegrave)			
Wisguenstein (Wittgenstein)			
Kaudeker			
Forbus			
Limback			
Ramzay (Ramsay)			
Wistemberg (Wurtemberg)			
Всього піхота		2 батальони	1000 солдат

Армія кардинала Да Валетта під Саверном

Піхота			
Normandie			900
Rembures			600
Terenne			900
Bussy			350
Rebe			500
Hebron			1000
Nettencourt			800
La Malleraye			300
Mircourt, 4 роти			160
La Bloquerie			500
Le Perche			800
Кавалерія карабінери			
Перший полк карабінерів (Premier)	Montroli Darnansac Bois-Launay De Combles Chevalier de Vivnes		200
Роти карабінерів	Noncourt Prie	52 30	

	Courval		36
Іноземна кавалерія			
Batilly			500
Humes			350
Ranzau			150
Streiff			80
Leyen			200
Шеволежери			
Полк шеволежерів кардинала (le Cardinal),	6		247
Полк шеволежерів графа де Гіш (Guiche)	6		270
Полк шеволежерів маркіза де Сурді (Sourdis)	2		105
Полк шеволежерів d'Aletz	6		210
Всього шеволежери	20		832
Всього війська да Валетта і Бернгарда Саксен-Веймарського			14-15 тисяч солдат
13 батальйонів піхоти +38 ескадронів кавалерії			

(Склад армії ~~віято~~ з Louis de Nogaret de La Valette. Années 1635, 1636, 1637 стор 166-170)

На шляху до Франш-Конте Галлас отримав лист від імперської канцелярії, який у пропагандистській манері пояснював причини і мотиви війни: образи імператора з боку французького двору і підтримка антиімператорських сил, незаконна окупація Лотарингії і опала герцога Карла. У вказаному листі (патенті) монархія Габсбургів вважала себе гегемоном всього християнства, а французький король був названий таким, що підривав мир на імперських землях, а відтак в усьому християнському світі. Лист, надісланий Галласу, проте, не містив офіційного оголошення війни Франції.(с. 100, 4)

Тут необхідно нагадати, що взяття у полон іспанцями електора-курфюрста Тріра (Примітка 9), було приводом Франції оголосити війну Іспанії; вторгнення французької армії Конде у Франш-Конте ді-факто було названо приводом до оголошення Австрією війни Франції.

15 вересня Галлас перетнув р. Сону і вибив французів із Шамплітта, де згодом розпочалась концентрація імперської армії та побудова укріпленого табору. Після зустрічі з герцогом Лотаринзьким, Ламбуа і Мерсі, Галлас мав армію в тридцять - сорок тисяч чоловік. Герцог Лотарингії запевняв, що необхідно пройти до Діжону (столиці герцогства Бургундія); але Галлас не був людиною, яка б взяла на себе таку сміливу справу. Замість того, щоб вторгнутися в Бургундію, він вважав за краще оборонятись, залишитися в Франш-Конте і пересидіти в укріпленому таборі в Шамплітте (Champlitte) на березі р Салон. (с. 347, 1)

Французькі війська в цей час розмістили свій табір в Монсожоні (*Montsaugeon*), за 20 кілометрів від табору Галласа, вирішивши не давати битви. Французи побоювались, що поразка може дозволити ворогу піти далі до центральної Франції. Проте, щодня відбувалась боротьба невеликими загонами, які нишпорили по довколишніх селах в пошуках провіанту. (с. 347, 1) За іншими відомостями (с. 79, 7) Бернгард тримав війська у Лангрі (*Langres*), а Конде – у столиці герцогства Бургундія Діжоні. З Парижа командиром французької армії згодом надійшов наказ, в жодному разі не йти на відкриту битву, однак поганий стан французьких військ і так не дозволяв це зробити. (с. 102, 4)

Ордер-баталія франко-веймарських військ Монсожоні у вересні жовтні 1636р. (с. 201, 8)

Назва полку	Назва роти, к-ть рот, для кавалерії/корнетів	К-ть тактичних одиниць, для кавалерії/ескадронів, для піхоти батальйонів	Примітка
Авангард (перша лінія, правий фланг?), кавалерія			
Batilly	10	3	французи
Ranzau	6	2	французи
Полк шеволежерів кардинала (le Cardinal), Полк шеволежерів d'Alez	8	3	французи
	6	2	французи
Авангард (перша лінія, центр?), піхота			
Normandie+Nettencourt		1	французи
Hebron (Hepburne)+ La Bloquerie		1	французи
Enguyen+Conty		1	французи
Terenne+Grancey		1	французи
Batilly (німці)		1	французи
Rembures + Repaire+Rebe		1	французи
Авангард (перша лінія лівий фланг?), кавалерія			
Roze (Rosen)	9	3	веймарці
Rhingraff (Rhinegrave)	9	3	веймарці
Bodendorf	8	2	веймарці
Plato	6	2	веймарці
Полк шеволежерів графа де Гіш (Guiche)	6	2	французи
Полк принца (le Prince)	9	2	французи
Полк шеволежерів маркіза де Сурді (Sourdis)	2	1	французи
Noem (Hoeim)	8	2	веймарці
Баталія (правий фланг, друга лінія?), кавалерія			
Перший полк карабінерів (Premier)	6	2	французи
Humes	6	2	веймарці
Streiff	6	2	веймарці
Жандарми Vaubecourt	1	1	французи
Шеволежери (Chevaux-Legers)	2		французи
Баталія (центр, друга лінія), піхота			
Comarin		1	французи
Escault+Vienne		2	французи
Chapelaine		1	французи
Lanijac-l'Espinasse		1	французи
Rozieres		1	французи
Schmitberg+Ranzau			французи, німці
Баталія (лівий фланг, друга лінія?), кавалерія			
Visleben (Witzleben)	6	1	веймарці
Bodeduch	8	2	веймарці
Dubatel	8	2	веймарці
Fridberg+Ravofsky (Kavofky (Kanoffsky))	5	1	веймарці
Berk	7	2	веймарці
Всього: 20 полків кавалерії, 1 рота жандармів, 2 роти шеволежерів			
20 полків піхоти			

Протягом місяця сторони перебували в своїх таборах, ведучи малу війну. Галласу було важко домогтись допомоги від влади Франш-Конте. Графство після його звільнення від французів оголосило про свій нейтралітет. Населення не допомагало, країна була виснажена і їжу для солдатів теж не вдалося знайти. (с.102, 4) Галлас, у армії якого в цей момент було 12 тисяч здорових та 3 тис. хворих солдат (с. 102, 4), не вистачало провіанту, і він тиснув на короля Угорщини і герцога Лотарингії з метою приділити увагу поставкам в армію, а ті, в свою чергу, не схвалювали його повільність. Наприкінці вересня, до табору у Шамплітте прибув генерал артилерії Каретто (Caretto) з артилерійським парком. 7 жовтня

ще прибули кавалерійські підрозділи герцога Лотаринзького. (с. 102, 4).

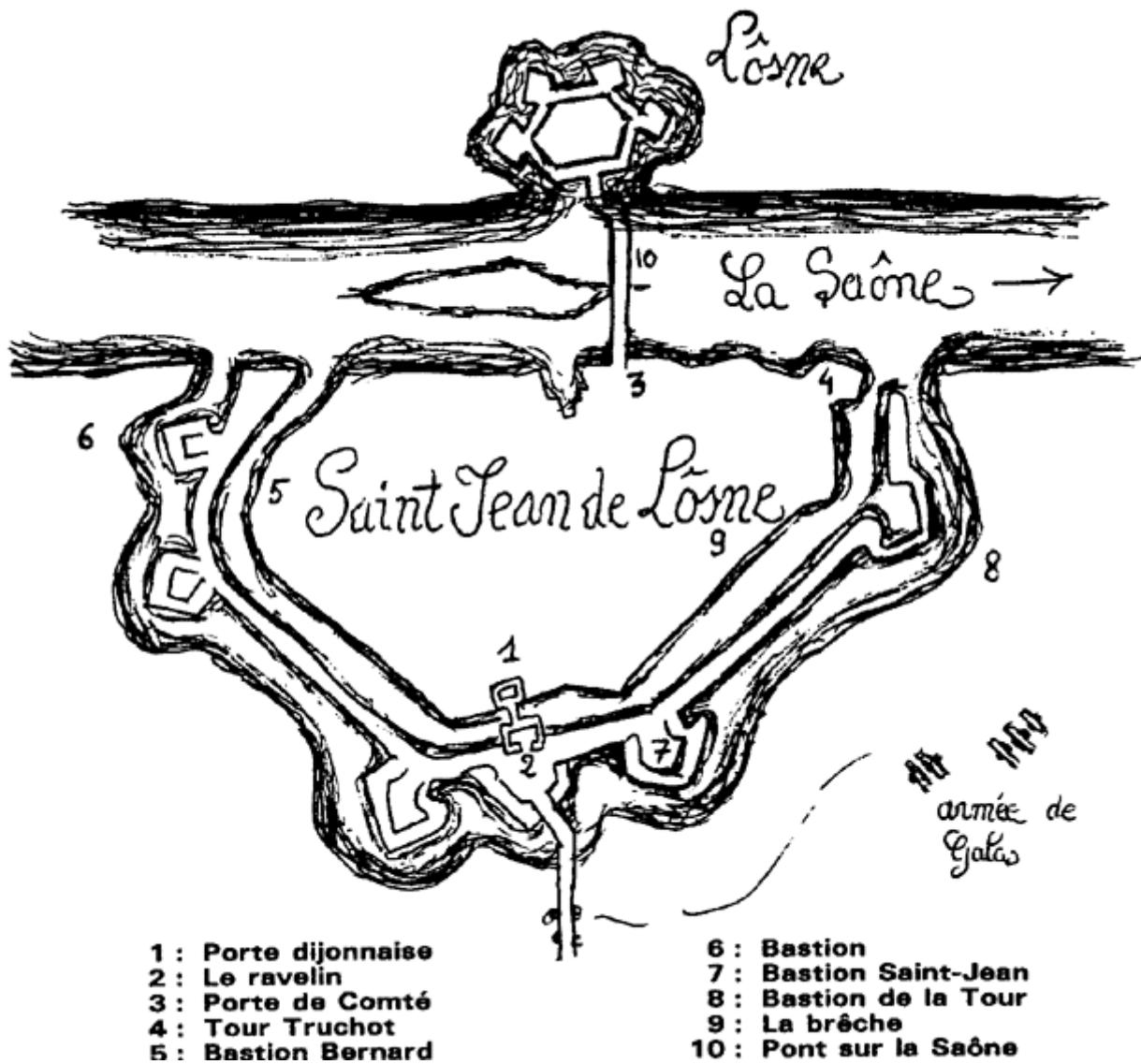
10 жовтня (за іншими відомостями 29 вересня (с. 102, 4) Бернгард раптовою атакою увірвався у табір кроатів, розграбував його і захопив вісімдесят коней та карету їхнього генерала Ізолані.

Протистояння продовжувалось. 20-21 жовтня прибув маркіз Сен-Мартін (*Saint-Martin-Vaudrey*) із сілезькими військами в кількості 6,5 тисяч солдат. Того ж дня Галлас дав команду непомітно для ворога, вночі покинути табір у Шампліте. 21 жовтня він увійшов до Бургундії і продовжив рух у напрямку Діжона. 22 жовтня він пройшов Венжанн (*Vingeanne*) і прибув до Мірбо (*Mirebeau-Sur-Beze*), який протягом 23-24 жовтня був захоплений штурмом. Мешканці цього міста завчасно знищили свої запаси, щоб вони не дістались ворогу. Галлас тоді пройшов у напрямку на Діжон, захопивши кілька замків. Імператорській армії залишалось півтори години маршу до Діжона, коли вона раптом повернула ліворуч і попрямувала у напрямку на Сен-Жан-де-Лон (*Saint-Jean-de-Losne*), міста що лежало на р. Сона і блокувало такі важливі, в плані продовольства, комунікації із Долем (*Dole*)

Ймовірно, відмовитись від атаки на Діжон Галласа змусили новини, що французька армія знаходиться у Арк-сюр-Тій (*Arc-sur-Tille*). Пройшовши через Труан (*Trouhans*), імперці увійшли в Монто (*Montot*), де було розміщено головний табір. Французькі війська переслідували Галласа і групувались в цей момент біля Лонві (*Longvic*) (с. 104, 4). Бернгард Саксен-Веймарський зі своєю армією розмістився у Шенов (*Chenôve*), Марсанне (*Marsannay-la-Côte*) і Күше (*Couchey*). Під час маршу відбулось кілька кавалерійських сутичок вздовж річки Тій (*Tille*), яка на схід від Сен-Жан-де-Лон впадає в р. Сону. Тим часом Конде, губернатор Бургундії укріплював Діжон, який повинен був оборонятись за будь-яку ціну (с.104, 4). У ніч з 25 на 26 жовтня 1636 р. перші підрозділи імператорського генерал-майора Енкефорта (*Enckefort*) досягли Сони, а кавалерійські підрозділи взяли під контроль довколишні від Сен-Жан-де-Лон території. 26 жовтня Галлас закликав міську раду в Сен-Жан-де-Лон здатися, але отримав відмову. Місто захищали близько 500-600 солдат і ополченців, але воно було добре укріплене і мало хорошу географічну позицію. Атака на місто «з ходу» була відбита, розпочалась облога. Енкеорт, розмістив головну облогову базу у Сент-Юзаж (*Saint-Usage*) і скаржився на відсутність інструментів для фортифікаційних робіт, артилерії та артилерійських боєприпасів, а також на постійний дощ, який розмив дороги і тим самим утруднював транспортування артилерії. До всіх своїх нагальних вимог він додав прохання човнів для подолання ним Сони, щоб повністю зімкнути кільце облоги. (с. 104 , 4)

Це містечко здалося б, як Мірбо, якби полковник Ранцау (*Josias von Rantzau, 1609-1650*) вчасно не прийшов із Осонна (*Auxonne*) і не підсилив гарнізон вісімнадцятьма сотнями кавалеристів та двома полками піхоти. Імператорська армія п'ять днів поспіль атакувала та бомбардувала Сен-Жан-де-Лон, не маючи можливості взяти його (героїчна облога цього маленького міста ввійде у французьку історію як *Belle Défense*); стійкий дощ, що викликав переповнення Сони, змусив їх відступити 3 листопада до головного табору у Монто. (с. 348, 1)

Валетт і Бернгард переслідували імператорську армію. Погані новини, які Галлас отримав, не тільки з Пікардії, де кардинал-інфант закінчив вторгнення на північ Франції, але й з Німеччини, де нові союзники імператора, саксонці були розбиті шведами при Віттштоку (04.10.1636), збентежили його і підтвердили його в своїй ідеї відступу. З Монто він вирушив на схід, щоб повернутись у Франш-Конте. 12 листопада імперці перетнули Сону у Апремонті. (с. 33, 3).

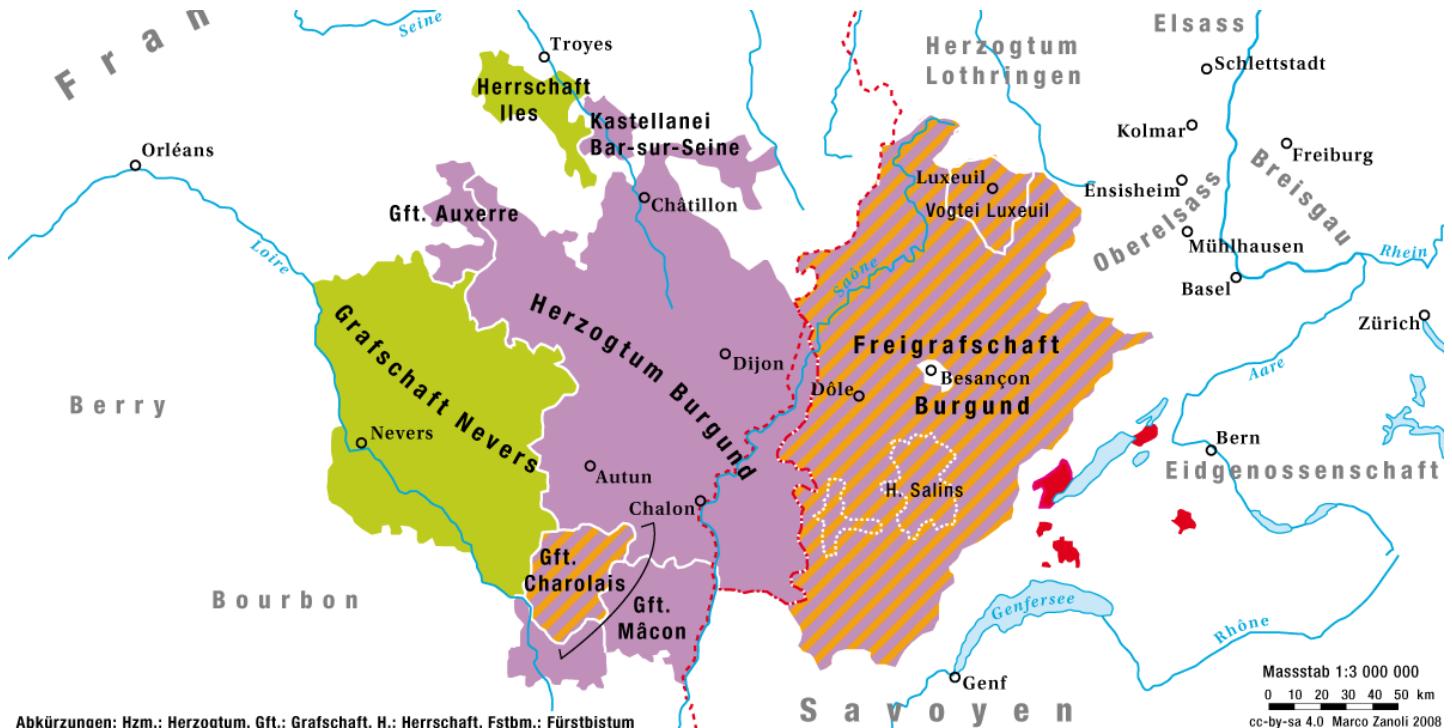
Галлас на цей момент мав лише половину своєї армії, яка входила у Бургундію. Через поганий стан доріг від дощів і ворожу кавалерію, Галласу довелось відмовитись від частини артилерії та обозу (Примітка 10), що свідчило про провал імперського вторгнення. Незважаючи на розпорядження короля Угорщини відправитись на зимові приміщення в Шампані, він вважав своїм обов'язком повернутися до Німеччини. Після втрати великої кількості солдатів внаслідок снігу, холоду і нестачі їжі, він повернувся до Рейну в Брайзах (Breisach am Rhein) в останні дні 1636 року. З 22 піхотних полків, 5 залишилось у Франш-Конте, 5 було реформовано (с.108, 4), а решта відійшли до Брайзаха. З 13 кінних полків 3 залишились у Франш-Конте, 9 відійшли на територію Імперії, 1 відійшов у Сілезію. За Рейном війська Галласа зимували між Шпеєром та Карлсруе. Згідно угоди між Галласом та урядом Франш-Конте від 3 грудня, частина імперських військ із 4 тисячі піхоти та 2 тис кавалерії, 6 гармат залишалась у графстві на зимових квартирах між річками Соною та Оньоном під командуванням маркіза Торрекузо (marquis de Torrecuso), генералів Мерсі та Фернемонта (Fernemonts) (с.34, 3) Остаточно Франш-Конте повинні були обороняти протягом зимового періоду 2700 солдат піхоти і 6000 кавалеристів, в т.ч. кроатів та угорців і понад 3000 чоловік іспанського або лотаринського походження.(с.109, 4) Після відходу імператорської армії герцог Лотарингзький ще опирався Ла Валетту і герцогу де Лонгвіль (Henry d'Orléans duc de Longueville, губернатор Пікардії та зять Конде); але його опір лише збільшував руйнування і зубожіння у його герцогстві Лотарингія. (с. 348, 1)

Після відступу імперців, війська Бернгарда захопили Жуссе і 23 листопада атакували Жонвель (Jonvelle). Галлас у цей момент був по дорозі в Ельзас в Брере-ле-Фаверне (Breurey-lès-Faverney). У грудні імператорська армія, незважаючи на загрозу ворога, могла тільки активно діяти з частиною кінноти, піхота «перев'язувала рани». Ла Валетт, який знову небезпечно наблизився до імперії через Вогези, не міг

бути витіснений з Бургундії, тому що гірські перевали вже були вкриті сніgom.

Після всіх подій, на зустрічі із Фердинандом Галлас виправдовувався, що його похід був не таким вже й безрезультатним. Адже йому вдалося вигнати ворога зі Священої Римської імперії і, крім того, звільнити Доль і Франш-Конте, однак несприятливі обставини, важке транспортування артилерії, погана погода, а ще гірше постачання, відсутність боєприпасів, обладнання, хліба і кормів змусили його повернутися. (с. 106, 4) При дворі у Відні Галлас мав чимало заступників, в числі яких Максиміліан Трауттманцдорф (*Maximilian Graf von und zu Trauttmansdorff-Weinsberg*, імперський дипломат, перший міністр імперії, кавалер ордену Золотого руна, член Імператорської таємної ради). Відсутність покарання Галласа за невдалу кампанію у Бургундії свідчила, що Галлас не був єдиним винуватцем провалу. Поразку забезпечили всі чини військової машини імперії: від того рівня управлінців котрий запланував кампанію на таку пізню пору року і не забезпечив оперативних цілей, і до того рівня, який відповідав за поставку артилерії та провіанту в армію. Генерал-лейтенант Галлас, досягши французької Бургундії, стояв перед Джоном, не маючи жодного стратегічного плану, який не був чисто його виною. А може й так мало бути? Це мав бути лише набіг. І Галлас провів його цілком успішно, не втягуючись у довготривалі облоги і масштабні битви, він лише спустошив територію і провів перевірку французької влади на стресостійкість.

Abkürzungen: Hzm.: Herzogtum, Gft.: Grafschaft, H.: Herrschaft, Fstbm.: Fürstbistum

Massstab 1:3 000 000
0 10 20 30 40 50 km
cc-by-sa 4.0 Marco Zanoli 2008

Небезпека для Франції закінчилася. Це знайшло своє відображення в захоплених реакціях у Парижі на відступ Галласа і повторний контроль над Корбі. Галлас, що у попередньому році відкинув французів від Рейну, тепер був висміяній віршами і карикатурами за його невдалу і безцільну кампанію в Бургундії. У народній традиції спротив маленького міста на Соні - Сен-Жан-де-Лон «армаді імператора» стали порівнювати із боротьбою Давида і Голіафа. (с.106, 4)

Втрати Галласа під час кампанії проти Франції важко оцінити. Бернгард Саксен-Веймарський повідомляв, що в його армію влилось 2000 дезертирів з імператорської армії, а втрати загиблими через брак продовольства він же оцінював у 5 тис осіб. На початку 1637 року інспекція (*musterung*) імператорської армії показала, що в ній було 9500, здорових солдатів, 4 тисячі хворих, 500 потрапило в полон і понад 2600 солдат у гарнізонах. Армія звичайно страждала від голоду. Повну катастрофи, часто описувану в літературі, не можна прослідкувати з цих даних або зі списків зимових квартир. Кількість померлих внаслідок хвороб або через голод солдат у кампанії в 1636 р. не набагато перевищує нормальних значень того часу. (с. 109, 4) Матіаса Галласа, після невдалої операції в Бургундії у 1636 році, ворожа пропаганда начне цікувати "губителем армії" (*Heerverderber*). Генерал-лейтенант імперії Галлас ще мав дві кампанії у яких через брак продовольства втрачав армію – на Балтиці у 1638 році та в Ютландії у 1644р.(с. 82, 7) Однаке, чи були його втрати армії такими вже катастрофічними. На це питання ще треба буде історикам дати відповідь. Одне можна сказати, що імператорська армія Галласа у 1637році буде відроджена як фенікс із полум'я і непогано воюватиме проти Банера, а щодо ніби то втрат без битв армій тричі, то для армій інших країн це було не менш актуальним, але для імперії все ж стояло найбільш гостро. А може не було ніякого провалу і Галлас армію не втратив тоді й відповідати перед імператором немає за що?

В період Тридцятирічної війни у вищих імперських офіцерів існував абсолютний дефіцит влади, що негативно впливав на всі стратегічні операції імператорських армій. Ймовірно, причиною цьому могла стати політична роздробленість імперії, яку міг подолати Валленштайн у ранзі генералісимуса, адже якийсь там курфюрст Максиміліан Баварський не міг тепер йому наказувати. Окрім того, військова канцелярія імперії (*Hofkriegsrat*) не була тепер для Валленштайна указом, адже він поєднував всю повноту військової і цивільної влади на територіях де велась війна (а вона велась всюди). Валленштайн ішов правильним шляхом, коли зробився незалежним у політичному та військовому плані, бо це розв'язувало йому руки і дозволяло самому обирати стратегічні цілі. Саме Валленштайн зупинив таким чином шведську армію, яка теж була незалежною під командуванням Густава Адольфа. Але шлях незалежного Валленштайна був небезпечним для самої імперії. Після його вбивства і укладення Празького мирного договору у 1635 році, імперія, окрім політичного

підпорядкування армій курфюрстів і інших суб'єктів імперії, скоротила і повноваження своїх генералів. Це відобразилося обмеженням їх у стратегічному плані. Генерали не мали можливості адекватно і в повному обсязі проводити операції всередині імперії, не кажучи про закордонні операції.

З вересня 1636 року у Регенсбурзі на вибори нового імператора збирались електори Священної Римської імперії: архієпископи Майнца і Кельна, король Богемії та курфюрст Баварії особисто, від курфюрстів Саксонії та Бранденбурга прибули делегати. Сьомий з цих виборців, архієпископ Тріра, не був запрошений, бо він відвернувся від імператора і обрав сторону французів. Він був полонений іспанцями, деякий час тримався в Намюрі, а тепер був у Лінці. П'ять виборців проголосували одностайно за сина імператора Фердинанда II, Фердинанда, короля Чехії та Угорщини, який став імператором Фердинандом III 22 грудня 1636 року. Війна продовжувалась

Я свідомо не наводив складу армії Галласа на початок кампанії і на її кінець, адже я присвячу цьому весь наступний допис. Де спробуюмо розібратись чи справді армія вторгнення була такою великою як стверджують – 40 тис. солдат. І чи справді такими значними були втрати, що після закінчення кампанії залишилось 19 тис солдат.(с.94, 7).

Примітки:

1. Не плутати з його рідним молодшим братом Рудольфом Коллоредо - *Rudolf Hieronymus Eusebius Reichsgraf von Colloredo-Waldsee 1585-1657pp*, який у цей час був у армії Хацфельда і брав участь у битві при Віттштоку. Часто, навіть у первинних джерелах йде плутаниця цих двох братів.
2. Я вже писав про картельні договори щодо викупу полонених офіцерів. Раджу переглянути мій журнал.
3. Ла Форс прожив 94 роки. Очевидно[☺] , окрім хорошого здоров'я мав ще й неабияку рішучість та талант блискавичних ударів.
4. На кінець зими Бенфельд, Кольмар, Шлестадт, Гемар, Хагенау, Дахштайн були у руках французів, Страсбург прийняв нейтралітет після Празького мирного договору (с. 243, 5).
5. Переможець французів у битвах біля Туттлінгена у 1643р., та Мергентхайма у 1645 році.
6. Тут Гаєцкі та Баран помиляються, називаючи герцога Prince Francis of Lorraine, а не Карл чи Шарль. Ймовірно, мова тут йде про молодшого брата Карла – Ніколя Франсуа - Nicolas François de Vaudémont, який брав участь з лотаринзькими військами у наступі у Пікардію та Шампань.
7. Батько відомого Великого Конде, переможця іспанців у битві при Рокруа у 1643 році.
8. У армії також другим командувачем був двоюрідний брат Ришельє магістр артилерії Шарль Мейлере (the grand maître de l'artillerie, Charles de La Porte de La Meilleraye.
9. Archbishop-Elector Philip Christopher von Sotern був профранцузьки налаштованим, у 1631 році він офіційно прийняв французький протекторат і у 1632 році французи вигнали з Тріру іспанські та шведські війська, але у березні 1635 р. іспанці захопили Трір і полонили курфюрста.
10. Транспортування однієї гармати вагою у 1,25 тонни вимагало 6 возів, 27 коней і 8 чоловік обслуги) (с. 105, 4)

Джерела:

1. Charvériat, Emile, Histoire de la guerre de trente ans, 1618-1648, 1878
2. Heilmann, Johann Ritter von Kriegsgeschichte von Bayern, Franken, Pfalz und Schwaben von 1506 bis 1651: Bd., 2. Abt. Kriegsgeschichte von 1634-1651 und Kriegswesen von 1598-1651, 1868,
3. Louis, Gérard, La guerre de dix ans, 1634-1644 Broché, 1998
4. Rebitsch, Robert, Matyáš Gallas (1588–1647), Grada Publishing a.s., 2013 p
5. Noailles, Amblard-Marie-Raymond-Amédée, Épisodes de la guerre de Trente ans, Le Cardinal de la Valette. Lieutenant général des armées du Roi 1635 à 1639, 1906
6. Parrott, David, Richelieu's Army: War, Government and Society in France, 1624-1642, Cambridge University Press, 2001 p
7. Guthrie, William P., The Later Thirty Years War: From the Battle of Wittstock to the Treaty of Westphalia, Greenwood Publishing Group, 2003
8. Louis de Nogaret de La Valette Années 1635, 1636, 1637
9. Thion, Stéphane, French Armies of the Thirty Years' War, LRT Editions, 2013 p
10. Colección de documentos inéditos para la historia de España. Volume 59. Madrid, 1873
11. Baran A., Gajecky G. Cossacks in the Thirty Year War. — Vol. 2. — Roma, 1969

МЕТКИ: [1636](#), [Бернгард](#), [Бургундія](#), [Галлас](#), [Доль](#), [Конде](#), [Ла Валетт](#), [кампанія](#)

0 комментариев